

Trontaledebatten,
torsdag 20. oktober 1993

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Med forbehold om endringer

President!

Regjeringens arbeid er forankret i det program vi gikk til valg på, og i et valgresultat som gav økt støtte til Arbeiderpartiets politikk.

I valgkampen la vi frem solidaritetsalternativet, samtidig som vi kunne vise til mange gode resultater av den innsatsen vi har bak oss. Vi pekte på at det er nå vi høster gevinsten av den politikken vi har ført, som viser at det nytter - hvis vi har vilje, evne og mot til å styre.

Vi sa fra om at vi bare er et stykke på vei. Det gjenstår viktige kamper før vi har fått ned arbeidsledigheten. Og det er den aller viktigste oppgaven: Å skaffe de ledige nytt arbeid. Ledigheten er ikke noe vi må leve med. Det er mulig å få ledigheten gradvis nedover. Men det krever solidaritet med de ledige. Det krever en helhetlig politikk. Da må vi samle oss om den oppgaven - både nasjonalt og internasjonalt.

I Trontalen har Regjeringen formulert som sitt mål et tryggere og mer rettferdig samfunn, med arbeid for alle og økt livskvalitet for den enkelte. Vi inviterer til fortsatt samarbeid om den politiske kurs som legger grunnlaget for økt verdiskaping og sysselsetting, for styrket velferd, en bærekraftig utvikling og en rettferdig fordeling.

Etter flere vanskelige år og mange tunge løft er Norge på rett vei. Det er grunn til å holde fast på kursen.

Ser vi oss tilbake, er kanskje det viktigste enkeltbidraget til de resultater som er oppnådd den solidariske inntektspolitikken. Den har gitt oss den laveste prisstigningen på over tretti år og en helt nødvendig bedring i konkurranseevnen. Det er igjen en viktig årsak til at Norge nå har det lave rentenivået. Hadde vi ikke lyktes med dette,

ville flere arbeidsplasser gått tapt i privat sektor og vi hadde ikke kunnet øke sysselsettingen så sterkt i det offentlige. Regjeringen legger vekt på å videreføre en politikk som gir grunnlag for en varig forbedring av sysselsettingen og en rettferdig fordeling.

President,

Valgresultatet var først og fremst et nederlag for høyresiden i norsk politikk. Folkeflertallet ønsker ikke å satse på private løsninger i velferdspolitikken finansiert ved skattelettelse som særlig kommer høyinntektsgruppene til gode. Høyres slagord i valgkampen om at "Norge trenger en ny giv" slo heller ikke an. Høyre var for seint ute. Det var i 1986 vi trengte - og fikk - en ny giv. Gjennom felles innsats er vi kommet ut av den økonomiske krisen og har lagt grunnlaget for økt verdiskapning og høyere sysselsetting. Derfor sa et overveldende flertall av velgerne nei til nye Høyre-eksperimenter. De valgte stø kurs.

Det er første gang siden 1977 at et regjeringsparti er kommet styrket ut av et stortingsvalg, slik Arbeiderpartiet gjorde denne gangen. Jeg tror stadig flere blir klar over at politiske partier må stå for noe som henger sammen, må føle ansvar for en helhetlig politikk.

Vi går nå inn i den tredje stortingsperioden på rad der det ikke er grunnlag for noen flertalls-regjering. Arbeiderpartiet er innstilt på å ta ansvar, men er avhengig av å få støtte for en helhetlig og forsvarlig kurs. Denne situasjonen stiller store krav til alle partier. Når ikke noe parti alene har flertall eller er del av en flertalls-koalisjon, er det ingen som kan fraskrive seg ansvar for landets situasjon.

I dag ser stadig flere at det er behov for sterkere politisk styring, hvis vi skal utvikle samfunnet i den retning vi ønsker. Ideene om kreftenes frie spill har liten tilslutning i det norske folk. Folk flest er enig i at vi må ha politisk styring på viktige områder hvis vi skal sikre

tryggheten i samfunnet. Men politisk styring innbefatter også evnen til å skape flertall for en helhetlig og framtidsrettet politikk. Det blir ingen styring hvis alle bare heiser sine spesielle vimpler og prioriterer egenmarkeringer. Styring blir det først når det blir flertall for å få gjennomført en politikk som gir resultater.

Senterpartiets parlamentariske leder sa i sitt innlegg i går at partiet vil "stå vakt om den nasjonale styringsretten og de verdier som har gitt oss identitet som land og folk". Han pekte på at den politiske kampen først og fremst står om styringsretten og viljen til samfunnsstyring som alternativ til "fri flyt" og kreftenes frie spill.

Ja, det er noen av de hovedutfordringer vi står overfor og som skal virkeliggjøres i en verden hvor den gjensidige avhengigheten mellom land er økende. Vi kan ikke drøfte styringsproblemene uten at vi tar utgangspunkt i denne nye virkeligheten, som Arbeiderpartiets parlamentariske leder beskrev i sitt innlegg i går, hvis vi skal ta mål av oss til å styre utviklingen. Vi har en internasjonalisering av økonomi, produksjon, forbruk og kapital som vever landene sterkere sammen i en felles avhengighet. Men vi har også en oppsplitting av kreftene i det enkelte land, der stadig mindre grupper vokter sine særinteresser.

I en ny virkelighet er det nødvendig at vi skaffer oss nye styringsredskaper, og da kommer vi ikke utenom behovet for et samarbeide landene imellom. Det er dette som ligger bak når vi har tatt initiativ til et sterkere samarbeid mellom EF- og EFTA-landene for å styrke sysselsettingen. Når alle andre sektorer blir mer og mer internasjonale, må også myndighetene selv legge et sterkere internasjonalt perspektiv til grunn.

Europa er inne i en brytningstid. Usikkerheten er merkbar i alle europeiske land, det er ikke er særnorsk fenomen. På mange - også i Norge - virker det som skjer truende. Den voksende arbeidsløsheten, volden, rasistiske opptøyer og undertrykkelse av minoriteter vekker minner om en tid mange

hadde håpet var lagt bak oss for godt.

Det var da også en bred analyse av norske interesser - i en ny internasjonal virkelighet - som lå bak den norske beslutningen i fjor høst om å søke medlemskap i EF.

Vår søknad er bygget på ønsket om å trygge Norges sikkerhet ved å styrke båndene og solidariteten til de landene som står oss nærmest. Den var bygget på den vurderingen at vi best tjener vår sak ved å tale den selv, der hvor beslutningene fattes. Den var bygget på den tro at vi best tjener vår egen velferd, vårt miljø og våre arbeidsplasser ved å ta vår del av ansvaret for løsningen av alle de utfordringer vi i så stor grad har felles med resten av Norden og EF-landene.

Gjennom Trontalen varsler Regjeringen at den tar sikte på å oppnå en avtale med EF som kan anbefales overfor velgerne i en folkeavstemning, slik vi sa fra om under valgkampen. For Arbeiderpartiet er det en selvfølge at vi må bruke de mulighetene vi har til å forhandle samtidig med de andre nordiske landene som har søkt om medlemskap. Å trekke søknaden nå, vil være det samme som å ta fra folk handlefriheten til å velge om vi skal bli medlemmer eller ikke.

Regjeringen har satt seg klare mål, og vi har tro på at vi kan nå fram. Vi arbeider for løsninger som er nødvendige for at Norge med sin geografi, bosetting og klima kan ta aktivt del i et fellesskap med 15 andre europeiske land. Et flertall i befolkningen slutter opp om at vi søkte. Folk vil se resultatet av forhandlingene, de vil se an utviklingen både i Norden og resten av Europa, og det er jo naturlig.

Europas problem i dag er ikke at det samarbeides for mye, men for lite. Vårt behov for å sikre en politisk forankring i et demokratisk og samarbeidende Europa er ikke blitt mindre.

Det er behov for et internasjonalt samarbeid på områder hvor nasjonale tiltak ikke lenger strekker til eller har den ønskede virkning. Som regel er det sosialdemokrater eller fagbevegelsen som ønsker å gå lengst - nettopp fordi vi har en sterk tro på og overbevisning om at det trengs demokratiske løsninger og politisk styring, også på tvers av landegrensene.

Det er helt riktig som representanten Jacobsen pekte på i sitt innlegg, at det i mange land pågår en debatt om behovet for å etablere systemer for valutakontroll, for å styrke miljøet og den sosiale dimensjonen. Det er derfor det er viktig å delta i denne debatten og i internasjonale samarbeidsfora. Hvis vi ikke lykkes i å bygge slike mekanismer inn, enten det er i GATT eller EØS, så blir det vanskeligere å forhindre at noen land skaffer seg konkurransefordeler gjennom lave standarder på miljø og sikkerhet.

Representanten Jacobsen hevdet at hovedkonfliktlinjen i synet på styringsrett og samfunnsstyring går mellom Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Til det vil jeg si: Det er helt andre partier i denne salen som Senterpartiet vil møte på motsatt banehalvdel i denne striden. Jeg tror ikke Senterpartiets "livslykke" ligger i å skape seg sin egen "livsløgn", for å holde meg i Jacobsens bilde fra i går.

Arbeiderpartiet er opptatt av bedre styring. Det sier Senterpartiet at de er også. Men Senterpartiet sier at deres virkemidler ikke kan tas i bruk før EF-saken er lagt bak oss. Mange venter nok på å få vite noe mer om hva disse virkemidlene går ut på. Bortsett fra noen formuleringer om valutakontroll, er det lite i Senterpartiets program eller i Senterpartiets merknader til Regjeringens langtidsprogram som bærer bud om at partiet har noen andre styringsredskaper enn det Regjeringen har.

Når tidene blir vanskelige, skuer mange tilbake til det vi hadde. Men samfunnet blir aldri hva det var. Mange forandringer er kommet for å bli.

EF-tilpasning er gjort til et negativt ladet begrep og ble mye benyttet i valgkampen. Det høres oftest slik ut at vi skulle ha tilpasset oss for å ivareta EFs interesser og ikke våre egne.

Går vi nærmere inn i de konkrete sakene, ser vi at vi er nødt til å gjennomgå våre regler og ordninger nettopp for å kunne ivareta norske interesser. Jeg vil nevne landbruket som

eksempel, siden det oftest blir nevnt.

Sverige har besluttet at prisene på svenske matvarer skal ned på EFs nivå innen 1995. Denne beslutningen får stor innvirkning også på norsk landbruk. Vi kan ikke bestemme over den svenske Riksdagen. Omlag halvparten av norske forbrukere har en reiseavstand til Sverige på mindre enn en time. Det er ikke vanskelig å forestille seg hvilken situasjon som ville oppstå for norsk landbruk, hvis prisene i Norge skulle bli som de var, helt upåvirket av de svenske prisene. Vi ville oppleve en handelslekkasje av dimensjoner, og de som ville blitt skadelidende var ikke de norske forbrukerne, men det norske landbruket.

Vi har i lang tid arbeidet med å forberede norsk landbruk på å møte sterkere konkurranse. Det er jo hvis vi ikke hadde tatt tak i en omlegging av norsk landbruk, at vi hadde rasert bygde-Norge.

President.

"Stø kurs" betyr ikke et nei til forandringer. Skal vi sikre et bedre og mer rettferdig samfunn, kan ikke alt være som det var. Både Arbeiderpartiets arbeidsprogram og Regjeringens langtidsprogram varsler omlegginger på flere områder. Framfor alt vil vi styrke sysselsettingen og bedre vårt skolesystem, sykehustjenestene, omsorgsarbeidet og andre velferdstjenester. For å få til dette er det nødvendig å fortsette arbeidet med å dempe veksten i overføringene på statsbudsjettet. Men for at det skal være mulig å få oppslutning om slike endringer, må folk også føle at de beholder den grunnleggende trygghet. Det er derfor vi satser på solidaritetsalternativet - solidaritet med de ledige.

Vi har i løpet av det siste året fått flere undersøkelser og studier som bekrefter at levekårene er forbedret for de aller fleste, og at forskjellene ikke er blitt større mellom folk. De offentlige velferdstilbudene er blitt klart forbedret. I løpet av neste år vil vi f.eks. passere 200.000 barnehageplasser. Det er ikke så mange årene siden vi passerte

100.000. Helsetjenesten utvides og utdanningstilbudene økes.

Arbeidsløsheten er den enkeltfaktor som bidrar sterkest til at det også er blitt noen større forskjeller. Kampen mot ledigheten er derfor også en kamp mot ulikhet og urettferdighet. I motsetning til de aller fleste land i Vest-Europa ser vi nå at sysselsettingen øker, og for første gang siden 1987 er det klare tegn på at ledigheten ikke lenger øker. Dersom internasjonal økonomi ikke utvikler seg svakere enn antatt, er det utsikter til at arbeidsløsheten i Norge kan gå gradvis ned i årene fremover. Selv om vi langt fra kan være fornøyd med en ledighet som nå ligger på rundt 6 prosent av arbeidsstyrken, har vi en langt bedre situasjon og en langt bedre utvikling enn de aller fleste andre land. OECD regner således med at ledigheten i Vest-Europa neste år blir dobbelt så høy som hos oss. Våre naboer Sverige, Danmark og Finland har alle en langt høyere ledighet enn vi: og dessverre - den øker.

Noen hevder at det er oljeinntektene og ikke politikken som bidrar til at vi har en bedre utvikling. Det er ikke riktig. Mye av forklaringen ligger i at vi tok tak i problemene tidlig. Vi ser nå mye av resultatene av omleggingen av den økonomiske politikken fra 1986. Reelt sett går oljeavhengigheten i statsbudsjettet klart ned neste år. Og samtidig som oljeavhengigheten reduseres, så går også budsjettunderskuddet ned. Vi reduserer altså både oljeavhengigheten og budsjettunderskuddet, samtidig som vi bygger videre ut velferdsordningene. Det anslås at sysselsettingen kan øke med rundt 15 000 personer neste år. Prisstigningen ligger an til å bli den laveste på over 30 år, og mange regner med ytterligere fall i rentene.

Det har tidligere i denne debatten fra SV's parlamentariske leder vært antydning, med adresse både til Arbeiderpartiet og Senterpartiet, at det er borgerlig politikk og EF-tilpasning å redusere budsjettunderskuddet. Men når vi vil redusere budsjettunderskuddet, er det for å unngå at vi i

fremtiden skal bruke en stor del av budsjettets utgifter på renter, og for å sikre at vi i fremtiden skal slippe å gjennomføre omfattende innstramminger slik våre naboland Sverige og Finland er tvunget til. Dette har ingenting med EF-tilpasning å gjøre. Og en nedgang i budsjettunderskuddet vil bidra til å holde rentenivået nede. Dette er verken EF-tilpasning eller spesielt borgerlig.

President,

Arbeiderpartiet kom styrket ut av valget, men fortsatt er våre muligheter til å utøve regjeringsansvar avhengig av at vi får tilslutning til hovedlinjene i en helhetlig og forsvarlig politikk. Vår muligheter til å ta ansvar, er avhengig av hva denne sal i sum vedtar.

Jeg har merket meg at uttrykket opposisjon nå er blitt spesielt populært. Alle partier ser ut til å konkurrere om å markedsføre seg selv på den måten. Jeg tror velgerne fort vil avsløre at uttrykket mister sin reelle mening hvis alle partier, bortsett fra Regjeringspartiet benytter uttrykket som en fellesnevner. Da får begrepet intet reelt politisk innhold - bortsett fra det selvsagte - at det er partier som utøver sitt arbeid i Stortinget, og ikke i regjeringskontorene.

Velgerne vil nok forvente av alle partier at de viser ansvar og bidrar til at det kan skapes styringsdyktige flertall, som ikke forskusler de resultater vi har oppnådd.